

XIVUTISO NA NHLAMULO EKA VEVUKISO WA XIBALO WA COVID-19

Nomboro	Xivutiso na Nhlamulo
1	<p>X: Xana i yini Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 lowu nga kona eka Vathori? N: Hi ti 21 Dzivamisoko 2020 Phuresidente Ramaphosa u tivisile matshalatshala yo engetelela yo pfuneta vathori ku nyiketa ntshamiseko wa swa timali eka vathori va vona. Man'wana ya matshalatshala lama ma katsa yimiso wa 35% eka xikweleti xa PAYE xa n'hweti na n'hweti lexi kolotiwaka SARS eka tin'hweti ta Dzivamisoko, Mudyaxihi, Khotavuxika na Mawuwani. Ku engetelela, SARS yi nge sindzisi nxupulo na ntswalo wun'wana na wun'wana eka ntsengo lowu yimisiweke wa xikweleti xa PAYE. Leswi swi vula leswaku vathori va ta tshama va ri na vutihlamuleri byo hakela 65% tanihi ntlovelo.</p> <p>Vathori lava tirhisaka vevukiso lowu wa xibalo va ta fanela ku hakela ntsengo hinkwawo lowu yimisiweke wa xikweleti xa PAYE eka switolimente swa ntsevu swo ringana. Switolimente leswi swi fanele ku hakeriwa hi ndlela leyi landzelaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mhawuri 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 Ndzhati 2020; • Ndzhati 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 Nhlangua 2020; • Nhlangua 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 6 Hukuri 2020 (siku ra bindzu ro hetelela ku nga si fika ti 7); • Hukuri 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 N'wendzambahala 2020; • N'wendzambahala 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 Sunguti 2021; • Sunguti 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 5 Nyenyenyana 2021. <p>Loko Muthori a tlula hakelo eka xitolimente, nxupulo na ntswalo swi ta sindzisiwa eka n'hweti leyi u nga yi tlula.</p> <p>Ku engetelela, phuresidente u tlhela a tivisa humulo wo hakelo eka tihakelo ta SDL eka mikarhi ya xibalo ya Mudyaxihi ku fikela Mhawuri. Leswi swi vula leswaku ku sukela eka nkarhi wa xibalo wa Mudyaxihi 2020, leyi nga ta hela hi kumbe ku nga si fika ti 7 Khotavuxika, vathori lava titsariseleke SDL, a va fanelangi ku tivisa xikweleti xin'wana na xin'wana xa SDL eka mitlheriso ya EMP201 no endla hakelo eka nkarhini wolowo.</p>
2	<p>X: Xana i vathori vahi lava ringaneleke Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE? N: Ku ringanela Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE, vathori, ku nga katsiwi tindzawulo ta Mfumo kumbe ta Masipala, va fanele va:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Va va ri: <ul style="list-style-type: none"> ○ Munhu hi yexe; ○ Xinakulobye; ○ Thirasiti; kumbe ○ Khampani/Khoporexini yo Pfaleka/Vun'winyi bya Miako/ Khooparethivhi • Va ri na malinghena ya giroso ya R100 million kumbe ehansi enkarhini wa lembe ra nhlelelo leri helaka hi kumbe endzhaku ka ti1 Dzivamisoko 2021; NA <ul style="list-style-type: none"> ○ Giroso yaleyo ya malinghena yi fanele yi nga katsi ku tlula 10% ya malinghena leyi kumiweke eka ntswalo, tidivhidende, rhente yo suka eku lombisiweni ka nhundzunkamfambiso na muholo wun'wana na wun'wana lowu kumiweke eka muthori; KUMBE ○ Bindzu leri ringaneleke leri fikelelaka swilaveko leswi vekiweke eka Xedulu ya Vuntsevu. Tsundzuka: Ku kuma vuxokoxoko ku ya emahlweni, u komberiwa ku languta xiletelo xa Turnover Tax webpage. • Landzelerisa xibalo hi ku hetiseka, leswi vulaka leswaku: <ul style="list-style-type: none"> ○ U titsariserile swibalo hinkwaswo leswi lavekaka; ○ A wu na mitlheriso leyi kayiveleke eka swibalo swin'wana na swin'wana leswi u ti tsariseleke eka swona; ○ A wu na xikweleti lexi kayiveleke eka swibalo swin'wana na swin'wana leswi u ti tsariseleke eka swona; ○ U titsariserile PAYE ku sukela hi ti1 Nyenyankulu 2020.

<p>3</p>	<p>X: Xana swi vula yini ku landzelerisa xibalo? N: Ku landzelerisa xibalo swi vula leswaku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • U titsariserile swibalo hinkwaswo leswi lavekaka; • A wu na mitlheriso leyi kayiveleke eka swibalo swin'wana na swin'wana leswi u ti tsariseleke eka swona; • A wu na xikweleti lexi kayiveleke eka swibalo swin'wana na swin'wana leswi u ti tsariseleke eka swona, ku nga katsiwi: <ul style="list-style-type: none"> ○ Malulamiso ya mahakelelo ya xitolimente; ○ Ntwanano wa xikweleti xa xibalo; ○ Hakelo ya xibalo loko ka ha yimeriwile aphili ○ Xikweleti xa xibalo xa R100 kumbe ku ya ehasi kumbe ntsengo wun'wana na wun'wana lowu nga vekiwaka hi Khomixinara wa SARS.
<p>4</p>	<p>X: Xana ndzi nga kamba njhani leswaku ndza landzelerisa xibalo? N: Ku kumisisa loko ku ve wa landzelerisa xibalo, u nga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kombela Xitatimende xa Akhawunti xa sweswinyana eka swibalo leswi u ti tsariseleke eka swona ku tiyisisa loko ku ve a wu na mitlheriso kumbe xikweleti xin'wana na xin'wana lexi kayiveleke; • Langutisa pheji ra wena ra MCP eka eFiling; • Bela riqingho eka SARS Contact Centre ku kombela xiyimo xa wena xa nandzeleriso wa xibalo.
<p>5</p>	<p>X: Xana ndzi nga koxa ETI yo engetelela eka mikarhi yih? N: Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE wa kumeka eka nkarhi wa mune wa tin'hweti ku sukela hi ti1 Dzivamisoko 2020 ku fikela ti 31 Mawuwani 2020. Yimiso wo sungula wu nga koxiwa eka ntlheriso wa wena wa EMP201 wa Dzivamisoko 2020.</p>
<p>6</p>	<p>X: Xana ndzi nga koxa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE yo ringana mali muni? N: Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE i hakelo ya 65% eka xikweleti hinkwaxo na yimiso wa 35% ya xikweleti hinkwaxo xa PAYE xa n'hweti.</p> <p>Tsundzuka: Yimiso wa 35% yi tirha ntsena eka xikweleti xa PAYE lexi tivisiweke eka ntlheriso wa EMP201 lowu rhumeriweke eka SARS. Engetelo wun'wana na wun'wana eka xikweleti xa PAYE hi ku tirhisa xikombelo xa ndzulamiso xi nge tekeriwi enhlokweni loko yimiso ya 35% wu hlayeriwa.</p>
<p>7</p>	<p>X: Xana ndzi nga koxa njhani Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE? N: U nga koxa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE eka ntlheriso wa EMP201 lowu u wu rhumelaka n'hweti na n'hweti. N: Ku koxa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE, u fanele u endla magoza lama landzelaka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tata EMP201 hi ntolovelo kun'we na Xikweleti hinkwaxo xa PAYE Tsundzuka: Fomo yi ta hlayela PAYE leyi fanelaka ku hakeriwa eka 100%. U nge koti ku cinca nomboro leyi; • Kumisisa ntsengo wa ntiyiso lowu faneleke ku hakeriwa eka SARS hi ndlela leyi landzelaka: <ul style="list-style-type: none"> ○ Rhumela EMP201 eka SARS. SARS yi ta humesa xitatimende xa akhawunti, lexi kombisaka Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 (ntsengo lowu yimisiweke) eka PAYE na ntsengo hinkwawo lowu faneke ku hakeriwa enkarhini wolowo, eka wena; KUMBE ○ Hlayela Ntsengo lowu faneleke ku Hakeriwa tanihi (65% ya Xikweleti xa PAYE) ku katsa na SDL leyi faneleke ku Hakeriwa ku katsa na UIF leyi faneleke ku hakeriwa, Tsundzuka: Loko u hakela hakelo leyi hlweleke, u ta lahlekeriwa hi mbuyelo wa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE naswona SARS yi ta sindzisa nxupulo na ntswalo eka Ntsengo lowu faneleke ku Hakeriwa lowu hlayeriweke. <p>Tsundzuka: Langutisa xitatimende xa akhawunti eka tiawara ta 48 endzhaku ko rhumela EMP201 ku tiyisisa leswaku SARS a yi tekanga ntshovo hi mhaka ya nkanandzeleriso.</p> <p>U komberiwa ku tsundzuka leswaku leswaku mitsengo leyi kombaka kumbe ku kombisa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE a yi nge kombiwi eka fomo ya EMP201. U fanele ku langutisa xitatimende xa akhawunti ya wena ku vona humelelo eka akhawunti ya wena.</p> <p>Xikombiso:</p>

PAYE Liability	35% Tax Relief	PAYE payable	SDL Liability	UIF Liability	Total Payable amount
5 000	1 750	3 250	0	100	3 350
20 000	7 000	13 000	0	400	13 400
54 000	18 900	35 100	0	1 080	36 720

- 8** X: Xana ndzi nga koxa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE loko ndzi koxa ETI?
N: Ina, vathori hinkwavo lava ringaneleke va nga koxa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE swi nga khathaleki loko ku ve va ta koxa ETI kumbe e-e.

Loko u koxa ETI, u fanele ku endla magoza lama landzelaka:

- Nghenisa Xikweleti hinkwaxo xa PAYE
Tsendzuka: Fomo yi ta hlayela PAYE leyi fanelaka ku hakeriwa eka 100%. U nge koti ku cinca nomboro leyi;
- Nghenisa ETI leyi Hlayeriweke;
- Hlayela 65% ya Xikweleti xa PAYE;
- Pima ETI leyi Tirhisiweke ku ya eka ETI ya le hansi leyi Hlayeriweke kumbe 65% ya Xikweleti xa PAYE;
- Hlayela Ntsengo lowu faneleke ku Hakeriwa tanihi (65% ya Xikweleti xa PAYE) ETI ya le hansi leyi Tirhisiweke katsa na SDL leyi faneleke ku Hakeriwa ku katsa na UIF leyi faneleke ku hakeriwa;
Tsendzuka: Loko u endla hakelo leyi hlweleke, u ta lahlekeriwa hi mbuyelo wa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE naswona SARS yi ta sindzisa nxupulo na ntswalo eka Ntsengo lowu faneleke ku Hakeriwa lowu hlayeriweke.
Tsendzuka: Langutisa xitatimende xa akhawunti eka tiawara ta 48 endzhaku ko rhumela EMP201 ku tiyisisa leswaku SARS a yi tekanga ntshovo hi mhaka ya nkanandzeleriso.

U komberiwa ku tsundzuka leswaku leswaku mitsengo leyi kombaka kumbe ku kombisa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE a yi nge kombiwi eka fomo ya EMP201. U fanele ku langutisa xitatimende xa akhawunti ya wena ku vona humelelo eka akhawunti ya wena.

Xikombiso:

PAYE Liability	ETI Calculated	65% of PAYE liability	ETI Utilised	PAYE Payable	SDL Liability	UIF Liability	Total Payable amount
15 000	12 000	9 750	9 750	0	0	300	300
20 000	18 000	13 000	13 000	0	0	400	400
54 000	20 000	35 100	20 000	15 100	0	1 080	16 180

- 9** X: Xana ndza boheka ku tirhisa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE?
N: Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 i nhlawulo lowu endliweke wu va kona eka Vathori lava lavaka mpfuneto ku nyika ntshamiseko wa swa timali eka vathiri va vona enkarhini wa nkarhi wa nsivelo wa vukorhokeri wa COVID-19. Loko wo tshuka u endle xibo ho xo tirhisa nhlawulo lowu, u fanele ku tata EMP201 ya wena tanihi ntlovelo no hakela hakelo hinkwayo eka SARS hi siku ro hetelela. Loko u hakela hakelo leyi hlweleke, SARS yi ta sindzisa nxupulo na ntswalo eka ntsengo hinkwawo lowu kolotiwa.

- 10** Q: Xana ndzi ta swi tiva njhani leswaku ndzi fanele ku vuyisela endzhaku ntsengo wihi wa PAYE leyi yimisiweke?
N: Endzhaku ka ti 7 ta Mhawuri, SARS yi ta kumisiwa ntsevu wa tihakelo to ringana eka ntsengo lowu u nga wu yimisa no wu katsa eka Xitatimende xa Akhawunti xa n'hweti na n'hweti, lexi u nga xi kombelaka ku sukela hi ti 15 Mhawuri.

- 11** X: Loko ndzi fanele ku hakela rini PAYE leyi yimisiweke?
N: Switolimente swi fanele ku hakeriwa hi ndlela leyi landzelaka:

- Mhawuri 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 Ndzhati 2020;
- Ndzhati 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 Nhlangua 2020;
- Nhlangua 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 6 Hukuri 2020 (siku ra bindzu ro hetelela ku nga si fika ti 7);
- Hukuri 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 N'wendzambahala 2020;
- N'wendzambahala 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 7 Sunguti 2021;
- Sunguti 2020 - hakelo yi fanele ku hakeriwa hi ti 5 Nyenyenyana 2021.

Loko u tlula (hakelo yo xota kumbe loko u nga hakeli) hakelo eka xitolimente, nxupulo na ntswalo swi ta sindzisiwa eka n'hweti leyi u nga yi tlula.

12	<p>X: Xana i yini Humulo wa Hakelo ya SDL N: Ku sukela eka n'hwetzi ya Mudyaxihi 2020, leyi helaka hi kumbe ku nga si fika ti 7 Khotavuxika, vathori lava titsariseleke SDL a va fanelangi ku tivisa no hakela SDL eka SARS. Humulo lowu wa hakelo wu tirha eka nkarhi wa mune wa tin'hwetzi ku sungula hi ti1 Mudyaxihi 2020 ku fikela ti 31 Mhawuri 2020</p>
13	<p>X: Xana ndzi ringanela njhani ku kuma Humulo wa Hakelo ya SDL? N: Vathori hinkwavo lava tsariseleke SDL va ringanerile Humulo wa Hakelo ya SDL hi ntumuluko.</p>
14	<p>X: Xana ndzi koxa njhani Humulo wa Hakelo ya SDL. N: Humulo wa Hakelo ya SDL yi ta nyikiwa xikan'wekan'we. Ntsengo wa ziro wa Xikweleti xa SDLwu ta tleriwa eka ntlheriso wa EMP201 eka nkarhi wa mune wa tin'hwetzi ku sukela hi Mudyaxihi ku fikela hi Mhawuri 2020.</p>
15	<p>Q: Xana i yini Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka ETI? N: Hi ti 23 Nyenyankulu 2020 Phuresidente Ramaphosa u tivisile matshalatshala yo pfuneta vathori ku nyiketa ntshamiseko wa swa timali eka vatirhi va vona lava holaka ku tlula R6500 hi n'hwetzi. Matshalatshala lava ya katsa ku engeteriwa ka vatirhi lava ringaneleke ETI, ntsengo wo engetelela wo fikela eka R750, na hakelo ya vuyiselo ya n'hwetzi na n'hwetzi ya ETI yo tlula mpimo leyi koxiweke.</p>
16	<p>X: I vathori vahi lava ringaneleke Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka ETI? N: Loko u ri muthori loyi a ringaneleke ETI naswona u landzelerisa xibalo hi ku hetiseka, u ringanerile Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka ETI? Ku kumisisa loko u ri muthori loyi a ringaneleke ETI, u nga endzela ETI webpage.</p>
17	<p>X: Xana swi vula yini ku landzelerisa xibalo? N: Ku landzelerisa xibalo swi vula leswaku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • U titsariserile swibalo hinkwaswo; • A wu na mitlheriso leyi kayiveleke eka swibalo swin'wana na swin'wana leswi u ti tsariseleke eka swona; • A wu na xikweleti lexi kayiveleke eka swibalo swin'wana na swin'wana leswi u ti tsariseleke eka swona; ku nga katsiwi: <ul style="list-style-type: none"> ○ Malulamiselelo ya mahakelelo ya xitolimente; ○ Ntwanano wa xikweleti xa xibalo; ○ Hakelo ya xibalo loko ka ha yimeriwile aphili; ○ Xikweleti xa xibalo xa R100 kumbe ku ya ehasi kumbe ntsengo wun'wana na wun'wana lowu nga vekiwaka hi Khomixinara wa SARS.
18	<p>X: Xana ndzi nga kamba njhani leswaku ndza landzelerisa xibalo? N: Ku kumisisa loko ku ve wa landzelerisa xibalo, u nga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kombela Xitatimende xa Akhawunti xa sweswinyana eka swibalo leswi u ti tsariseleke eka swona ku tiyisisa loko ku ve a wu na mitlheriso kumbe xikweleti xin'wana na xin'wana lexi kayiveleke; • Langutisa pheji ra wena ra MCP eka eFiling; • Bela riqingho eka SARS Contact Centre ku kombela xiyimo xa nandzeleriso wa xibalo.
19	<p>X: Xana ndzi nga koxa ETI yo engetelela eka mikarhi yih? N: Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka ETI wa kumeka eka nkarhi wa mune wa tin'hwetzi ku sukela hi Dzivamisoko 2020 ku fikela hi Mawuwani 2020. ETI yo sungula leyi engeteriweke yi nga koxiwa eka EMP201 ya wena hi Dzivamisoko 2020.</p>
20	<p>X: Xana ndzi nga koxa ETI yo engetelela yo fikela kwih? N: Ntsengo wo engetelela wo fikela eka R 750 wu nga koxiwa eka mutirhi un'wana na un'wana loyi a ringaneleke.</p>
21	<p>X: Xana i vatirhi vahi lava ndzi nga va koxelaka ETI yo engetelela? N: U nga koxela:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vatirhi lava sweswi va ringaneleke ETI; • Vatirhi lava u tirhiseke swikoxo swa vona swa ETI hinkwaswo hikuya hi milawu leyi nga kona ya nandzelelano wo ringanela wa tin'hwetzi ta 24, loko ku ve vatirhi va le xikarhi ka malembe ya 18 na 29 (nkatsakanyo) naswona a wa ha va thorile; • Vatirhi lava nga exikarhi ka vukhale bya 30 na 65 (nkatsakanyo), loko ku ve va fikelela xikatsa xa muholo na maendlelo man'wana mo ringanela.

22

X: Xana ndzi hlayela njhani ETI:
 N: ETI yo engetelela yi hlayeriwa hi ndlela leyi landzelaka:

- Vatirhi lava nga eka nandzelelano wo ringanela wo sungula eka ETI:

Muholo wa N'hweti	Nkumisiso	Ntsengo wa ETI lowu Hlayeriweke wa N'hweti
R0 – R1999	(50% x muholo wa n'hweti na n'hweti) + R750	R750 – R1749.50
R2000 - R4499	Lowu nga cinceki eka R1750	R1750
R4500 – R6499	Fomula: $X = A - (B \times (C - D))$ $X =$ ntsengo lowu hlayeriweke wa n'hweti $A = R1750$ $B = 0,875$ $C =$ Muholo wa N'hweti $D = R4500$	R 1750 – 0.875
R6500 na ku hundza	Hava	R0.00

- Vatirhi lava nga eka nandzelelano wo ringanela wa vumbirhi eka ETI:

Muholo wa N'hweti	Nkumisiso	Ntsengo wa ETI lowu Hlayeriweke wa N'hweti
R0 – R1999	(25% x muholo wa n'hweti na n'hweti) + R750	R 750 – R1249.75
R2000 - R4499	Lowu nga cinceki eka R 1250	R1250
R4500 – R6499	Fomula: $X = A - (B \times (C - D))$ $X =$ ntsengo lowu hlayeriweke wa n'hweti $A = R1250$ $B = 0,625$ $C =$ Muholo wa N'hweti $D = R4500$	R1250 – 0.625
R6500 na ku hundza	Hava	R0.00

- Vatirhi lava u tirhiseke swikoxo swa vona swa ETI hinkwaswo hikuya hi milawu leyi nga kona ya nandzelelano wo ringanela wa tin'hweti ta 24, loko ku ve vatirhi va le xikarhi ka malembe ya 18 na 29 (nkatsakanyo) naswona a wa ha va thorile, naswona;
- Vatirhi lava nga exikarhi ka vukhale bya 30 na 65 (nkatsakanyo), loko ku ve va fikelela swikatsa swa muholo na maendlelo man'wana mo ringanela.

Muholo wa N'hweti	Nkumisiso	Ntsengo wa ETI lowu Hlayeriweke wa N'hweti
R0 - R4499	Lowu nga cinceki eka R 750	R 750
R4500 – R6499	Fomula: $X = A - (B \times (C - D))$ $X =$ ntsengo lowu hlayeriweke wa n'hweti $A = R750$ $B = 0,375$	R750 – 0.375

	C = Muholo wa N'hweti D = R4500	
R6500 na ku hundza	Hava	R0.00

Xikombiso: Muthori u na vatriri vanharhu. Mutirhi u koxela mutirhi A ETI, muthori u tirhisile swikoxo swa ETI hinkwaswo eka mutirhi B wa 27 wa malembe malembe mambirhi lama nga hundza, naswona mutirhi C u na 34 wa malembe. Vatriri ha un'we un'we va hola R4 500 hi n'hweti. Muthori u ta kota ku veka R3 250 hi n'hweti.

	Remuneration	ETI	Additional ETI	Total
Employee A	4500	1000	750	1750
Employee B	4500	0	750	750
Employee C	4500	0	750	750
Total	13500	1000	2250	3250

23

X: Xana ndzi hlayela njhani ETI yo engetelela:

N: ETI yo engetelela yi nga koxiwa eka EMP201 ya n'hweti na n'hweti hi ndlela leyi landzelaka:

- Hlayela ETI hikuya hi milawu leyi ngenisiweke leswintshwa (vona FAQ "How do I calculate additional ETI");
- Ngenisa ntsengo wa ETI leyi hlayeriweke eka vatriri hinkwavo lava ringaneleke eka EMP201.

Xikombiso:

Xikombiso: Muthori u na vatriri vanharhu. Mutirhi u koxela mutirhi A ETI, muthori u tirhisile swikoxo swa ETI hinkwaswo eka mutirhi B wa 27 wa malembe malembe mambirhi lama nga hundza, naswona mutirhi C u na 34 wa malembe. Vatriri ha un'we un'we va hola R4 500 hi n'hweti. Muthori u ta kota ku veka R3 250 hi n'hweti. Ntsengo lowu wu nga ngenisiwa eka ndhawu ya ETI leyi hlayeriweke eka EMP201.

	ETI	Additional ETI	Total
Employee A	1000	750	1750
Employee B	0	750	750
Employee C	0	750	750
Total	1000	2250	3250

24

X: Xana ndzi ringanela njhani Vuyiselo wa ETI?

N: ETI yi nga susiwa ntsena ehenhla ka PAYE leyi faneleke ku hakeriwa ku fikela eka mpimohenhla ku nga va Xikweleti xa PAYE kumbe ETI leyi hlayeriweke ya n'hweti. Loko xikweleti xa PAYE xi ri hansi ka ETI leyi hlayeriweke, ntlulampimo (ETI leyi rhwariweke yi ya emahlweni) wu ta hakeriwa tanihi vuyiselo, loko ku ve hi ku u landzelerisa xibalo hi ku hetiseka. ETI yi nga susiwa ntsena ehenhla ka PAYE leyi faneleke ku hakeriwa ku fikela eka mpimohenhla, ku nga va Xikweleti xa PAYE kumbe ETI leyi hlayeriweke ya n'hweti. Loko xikweleti xa PAYE xi ri hansi ka ETI leyi hlayeriweke, ntlulampimo (ETI leyi rhwariweke yi ya emahlweni) wu ta hakeriwa tanihi vuyiselo, loko ku ve hi ku u landzelerisa xibalo hi ku hetiseka.

Xikombiso:

PAYE Liability	ETI Calculated	ETI Utilised	ETI Carried Forward	PAYE Payable	SDL Liability	UIF Liability	Total Payable amount
15 000	20 000	15 000	5 000	0	150	300	450*
20 000	18 000	18 000	0	2 000	200	400	2 600
36 500	40 000	36 500	3 500	0	365	730	1 095*
54 000	20 000	20 000	0	34 000	540	1 080	35 620

* SDL NA UIF swi hakeriwa ntsena loko xikweleti xa PAYE xi susiwe ehenhla ka nhlohlotelo wa ETI.

25

X: Xana vuyiselo wa mina wa ETI wu ta hakeriwa rini?

N: Enkarhini wa vevukiso wa xibalo wa COVID-19, vuyiselo wa ETI wu ta hakeriwa eka 10 wa masiku endzhaku ka loko EMP201 ya wena yi phuroseseiwile kahle, loko ku ve u landzelerisa xibalo hi ku hetiseka, u

	<p>nga hlwuleriwanga oditi naswona SARS yi ri na vuxokoxoko bya ntyiso bya wena bya le bangi.</p> <p>Tsundzuka: Loko u nga landzelerisi ku fikela eka n'hweti, khirediti ya ETI yi ta rhwariwa yi ya eka n'hweti leyi landzelaka. Loko se u va loyi a landzelerisaka, khirediti yi ta vuyiseriwa eka wena.</p>																
26	<p>X: Xana ETI yo engetelela yi fanele yi katsiwa eka setifikheti ya IRP5/IT3(a)? N: ETI hinkwayo yo engetelela yi fanele yi katsiwa eka tisetifikheti ta IRP5. Nhlawulo wa nandzelelano lowu ringaneleke wo engetelela wu fanele wu tirhiseriwa vatriri lava nga ringanelangiki ETI hi ntolovelo hikwalaho ka yiriso wa malembe, kumbe hikokwalaho ka ku va u koxile ETI khale eka tin'hweti ta 24 leti pfumeleriweke. Vatriri lava sweswi va ringaneleke ETI hi ntolovelo, tirhisa mihlawulo ya sweswi.</p> <p>Xikombiso:</p> <p>Xikombiso: Muthori u na vatriri vanharhu. Mutirhi u koxela mutirhi A ETI, muthori u tirhisile swikoxo swa ETI hinkwaswo eka mutirhi B wa 27 wa malembe malembe mambirhi lama nga hundza, naswona mutirhi C u na 34 wa malembe. Vatriri ha un'we un'we va hola R4 500 hi n'hweti. Muthori u ta kota ku veka R2 500 hi n'hweti.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Qualifying Cycle</th> <th>Remuneration</th> <th>Calculated ETI</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Employee A</td> <td>1</td> <td>4500</td> <td>1750</td> </tr> <tr> <td>Employee B</td> <td>3</td> <td>4500</td> <td>750</td> </tr> <tr> <td>Employee C</td> <td>3</td> <td>4500</td> <td>750</td> </tr> </tbody> </table>		Qualifying Cycle	Remuneration	Calculated ETI	Employee A	1	4500	1750	Employee B	3	4500	750	Employee C	3	4500	750
	Qualifying Cycle	Remuneration	Calculated ETI														
Employee A	1	4500	1750														
Employee B	3	4500	750														
Employee C	3	4500	750														
27	<p>X: Xana ndzi nga katsa tihakelo leti kumiweke eka UIF TERS tanihi muholo loko ndzi hlayela ETI? N: Tihakelo to suka eka UIF TERS ti ta ya hi ku kongoma eka muthori, loyi hi le tlhelo mutirhi a hakela vatriri naswona a ti khumbheki no vumba xiphemu xa muholo. Tihakelo leti ti fanele ti nga katsiwi eka swikongomelo swa nkumisiso wa ETI.</p> <p>Xikombiso: Mutirhi u hola R5000 kambe hi mhaka nkucetelo wa khombo ra COVID-19 muthori u ta hakela R2000 ntsena naswona UIF TERS yi ta hakela R3000. Eka swikongomelo swa ETI, muholo i R2000 ntsena Leswi swi seketeriwa hi leswi landzelaka ku suka eka Nawu wa Xibalo xa Malinghena:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tihakelo leti kumiweke ku suka eka UIF a ti khumbheki hi ku ya hi s10(1)(mB) xa Nawu wa Xibalo xa Malinghena; Nhlamuselo ya 'muholo' yi vula ntsengo wun'wana na wun'wana wa malinghena (ndzimana ya 1 ya Xedulu ya Vumune); na Nhlamuselo ya 'malinghena' yi vula ntsengo lowu saleke wa malinghena ya giroso endzhaku ko susiwa ka mitsengo yin'wana na yin'wana leyi nga khumbhekiki (xiyenge xa 1(1) xa Nawu wa Xibalo xa Malinghena). 																
28	<p>X: Xana tihakelo ti kumiwa ku suka eka muholo wa mihlangano ya vevukiso wa khombo ra COVID-19? N: Loko muthori a endlile xikombelo xa vevukiso wa khombo hi ku humelela ku suka eka nkama wa COVID-19, ku na ntwanano wa lona exikarhi ka muthori na nkama.</p> <p>Laha mpfuneto wa swa timali wu nyikiweke muthori ngopfungopfu i wa tihakelo ta miholo, muthori u fanele a nyiketa vuxokoxoko byo helela bya mutirhi un'wana na un'wana loyi a khumbhekeke naswona nkama wu ta hakela vatriri hi ku kongoma muholo lowu faneleke. Leswi i ku tiyisisa leswaku muthori a nga tirhisi tihakelo eka swikongomelo swin'wana.</p> <p>Tihakelo leti ti hlayisa vutitivisi bya muholo tanihleswi nkama wu hakelaka ntsena muholo wa vatriri ematshan'wini ya muthori. U komberiswa ku lemuka leswaku mitsengo yi tshama yi tano hi ku ya hi UIF.</p>																
29	<p>X: Xana tihakelo leti kumiweke leti kumiweke eka mihlangano ya vevukiso wa khombo ra COVID-19 ti khumbha njhani misuso ya PAYE? N: Tihakelo leti kumiweke eka mihlangano ya vevukiso wa khombo ra COVID-19 a ti hakeli PAYE, kambe ti fanele ku hakela xibalo xa ntolovelo (loko ti ri henhla ka mpimo wa mali lowu hakelaka xibalo) eka ntlelelo loko mutirhi a rhumela ntlheriso wa yena ya xibalo xa malinghena (ITR12).</p> <p>Kwalaho, xiphemu lexi kumiweke hi mutirhi xi fanele xi tivisiwa eka setifikheti ya IRP5/IT3(a) tanihi nxengetelo / hakelo ya Nkwama wa Vevukiso wa Khombo ra COVID-19 Sec18A (khodi ya xihlovo 3724)</p>																
30	<p>X: Xana ndzi fanele ku katsa tihakelo leti kumiweke eka mihlangano ya vevukiso wa khombo ra COVID-19 loko ndzi hlayela ETI? N: Ina, tihakelo leti kumiweke eka tihakelo ta mihlangano eka vevukiso wa khombo ra COVID-19 ti hlayisa vutitivisi bya muholo tanihleswi nkama wu hakelaka ntsena muholo wa vatriri ematshan'wini ya muthori.</p> <p>Xikombiso: Mutirhi u hola R5000 kambe hi mhaka nkucetelo wa khombo ra COVID-19 muthori hakela R2000 ntsena naswona nkama wu hakela R3000. Eka swikongomelo swa ETI, muholo i R5000.</p>																
31	<p>X: Ndzi rhumerile EMP201 ya mina, kambe ndzi endle hakelo leyi hlweleke ya 65% ya PAYE. Hikokwalaho ka yini ku ri na mixupulo eka ntsengo wo helela wa PAYE? N: Loko u endla hakelo leyi hlweleke, u ta lahlekeriwa hi mbuyelo wa Vevukiso wa Xibalo wa COVID-19 eka PAYE naswona kwalaho, SARS yi ta sindzisa nxupulo na ntswalo eka ntsengo hinkwawo.</p> <p>U nga endla xikombelo xa yimiso na/kumbe ku suseriwa nxupulo. Eka phurosese leyi faneleke ku landzeleriwa, tilika laha.</p>																

<p>32</p>	<p>X: Ndzi rhumerile EMP201 ya mina no endla hakelo ya 65% ya PAYE, kambe vevukiso wa 35% a wu kombisiwanga eka xitatimende xa akhawunti. N: Loko ku ve vevukiso wa 35% a wu kombisiwanga eka xitatimende xa wena xa akhawunti, ku na maendlelo yo ringanela lama nga fikeleriwangiki. U fanele ku tiyisisa leswaku u fikelela maendlelo hinkwawo yo ringanela ku katsa no endla hakelo ya sweswi hi nkarhi u nga si rhumela ntlheriso wa EMP201. Loko u nga fikeleli maendlelo hinkwayo yo ringanela, u nga endla xikombelo xa yimiso. Eka phurosese leyi faneleke ku landzeleriwa, tlilika laha laha.</p>
<p>33</p>	<p>X: Hikwalaho ka nsivelo wa vukorhokeri, mina na muthori wa mina hi pfumelelanile ku hunguta muholo wa mina eka 6 wa tin'hweti leti ta ka. Xana hi swihi switandzhaku swa xibalo? N: Loko ku ve hi ku mutirhi u lahlekeriwe hi nkampimo eka xiphemu xa muholo wa yena (no ka ku nga hundziseriwangi emahlweni mfanelo wo wu kuma eka siku ra le kulenyana) kwalaho muholo lowu hungutiweke wu ta va muholo hinkwawo lowu faneleke ku suseriwa xibalo xa vatirhi. Muholo lowu nga lahleka a wu hlengeleteki naswona mutirhi a nga fanelanga ku hakela xibalo. UIF na tihakelo ta nkwama wa rhithayamente swi fanele swi hlayeriwa eka muholo lowu hungutiweke.</p>